

The exhibition of the collection of copies of the Museum of Arts and Crafts in the Museum Documentation Centre.

J. Galjer and V. Lovrić

The collection of copies of the Museum of Arts and Crafts in Zagreb was brought together between 1882 and 1900. There were 26 exhibit copies selected from it for the exhibition organized on the occasion of the ICOFOM — ICOM symposium held in Zagreb in October 1985. They were mostly galvanoplastic casts, whose originals are kept in numerous European museums. The exhibition was set up in the exhibition hall of the Museum Documentation Centre in Zagreb. The theme of the ICOFOM symposium was Copies or Originals.

●

Neke nove smernice u razvoju istraživačke delatnosti u muzejima

Slobodan Valović

Narodni muzej, Kraljevo
Centar za arheološka istraživanja regiona Kraljevo pri Narodnom muzeju u Kraljevu

Primljeno: 15. 10. 1985.

Razvoj muzeološke službe, van republičkih centara, već duže vreme ukazuje na činjenicu da su muzejski radnici izloženi jednom znatno obuhvatnijem i kompleksnijem zadatku nego što to na prvi pogled sledi po osnovi koncepcije rada kustosa jednog odeljenja. Ovo se pre svega odnosi na rad arheološke službe, budući da je za obezbeđivanje priliva pokretnog arheološkog materijala neophodan kontinuirani terenski rad — što istovremeno znači i stalnu istraživačku delatnost u najširem naučno-stručnom smislu.

Dosadašnja organizacija naučno-istraživačke delatnosti u regionu Kraljevo — u čijim se okvirima nalazi petnaest opština, a na čijoj teritoriji zaštitu pokretnog materijala vrše arheološke službe Narodnog muzeja u Čačku, Narodnog muzeja u Kraljevu, Narodnog muzeja u Kruševcu i Zavičajnog muzeja u Novom Pazaru — ovisila je prvenstveno od inicijative naučno-istraživačkih ustanova iz Beograda, koje su bile nosioci naučno-istraživačkih projekata kako republičkog, tako pretežno i regionalnog karaktera. Time je i izbor tema bio u priličnoj me-

ri diktiran iz centra, bez obzira kakve su bile potrebe na terenu. Samim tim ni uključivanje muzejskih radnika u naučno-istraživačke tokove nije bilo zadovoljavajuće, budući da su zbog specifičnosti interesa pojedine oblasti bivale u potpunosti zapostavljane na račun drugih, tako da su na većem delu regiona određene površine ostajale gotovo neistražene. Pri tome se kao posledica javljalo i nedovoljno uključivanje stručnog kadra pojedinih muzeja u naučno-istraživačke radove na terenu, što je za sobom povlačilo privremenu ili trajniju pasivizaciju u odnosu na druge. Ovakva situacija je dalje dovela do smanjenja saradnje među kolegama te onemogućavala organizovanje timskog rada koji se, u uslovi- ma naučne obrade arheoloških problema kakvi se javljaju u okviru jedne geografsko-političke celine kavu predstavlja region Kraljevo, postavlja kao nužna potreba. Nadalje je često dolazilo do usitnjavanja poslova, te se dešavalo da istorija razvoja jedne epohe u neposrednoj blizini drugog — dobro istraženog područja, na prvoj teritoriji ostaje potpuno nepoznata (takav je npr. slučaj sa neolitom srednjeg dela zapadnog Pomoravlja i srednjeg i donjeg toka Ibra).

Upravo sve to navedeno bilo je osnovni razlog da su se Narodni muzej u Kraljevu i Centar za arheološka istraživanja pri Filozofskom fakultetu u Beogradu pojavili kao inicijatori osnivanja Centra za arheološka istraživanja regiona Kraljevo pri arheološkom odeljenju Narodnog muzeja u Kraljevu. Centar je zamišljen kao jedinstvena naučno-istraživačka jedinica, čiji osnovni stručni kadar čine sa jedne strane radnici muzeja (arheolog, istoričar umetnosti i konzervator), a sa druge strane kadar Centra za arheološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu. Pri tome je kao osnovni zadatak bilo zacrtano udruživanje rada i sredstava na naučno-istraživačkom polju, ne samo Centra iz Beograda i muzeja iz Kraljeva već i svih muzeja na području regiona, kako bi se pristupilo izradi i izvođenju kompleksnih naučno-istraživačkih projekata koje bi određene pojave pratili na širem teritoriju, te na taj način rezultirali nekim obuhvatnijim zaključcima. Pri tome se nije zaboravilo ni na interdisciplinarni karakter koji arheologija poslednje vreme sve više prima, tako da je predviđeno

uključivanje i drugih profila, i to ne samo istoričara, etnologa i antropologa već i specijalista za probleme iz oblasti prirodnih nauka. U tom pogledu su u narednom srednjoročnom periodu planirana tri naučno-istraživačka projekta u čijem se izvođenju planira ne samo učesće prethodno navedenih ustanova već i uključivanje regionalne organizacije »Mladih istraživača«. Ovi projekti čiji elaborati teku pod sledećim radnim naslovima: **Migracioni procesi na području Sandžaka, donjeg i srednjeg toka Ibra od pozne antike do Seobe pod Čarnojevićem; Istorijat Vrnjačke Banje i okoline u svetlu arheoloških istraživanja i Istraživanje marginalnih pojava u neolitu zapadnog Pomoravlja i doline Ibra** su samo osnovna okosnica rada u sledećem periodu. Uz njih se, u pogledu daljeg povezivanja na internacionalnom planu, u fazi razrade nalazi još nekoliko elaborata istraživanja u kojima će učesće uzeti i inozemni stručnjaci iz SAD-a, SR Nemačke i Mađarske. Svi ovi projekti baziraju se pre svega na pozitivnim iskustvima međusobne saradnje u pripremnom periodu koji su rezultirali veoma dobrim rezultatima, presvega u okviru projekta »Istraživanja neolitskog gradinskog naselja na lokalitetu Divlje Polje u selu Ratini, SO Kraljevo« (1982—1984), »Istraživanja antičke ciglarske peći na lokalitetu Panjevac u selu Čukojevac, SO Kraljevo«, (1984) i najzad »Istraživanje nekropole na lokalitetu Turska Crkva u selu Gornji Lazac, SO Kraljevo« (1985).

Pored ovih osnovnih smernica u istraživačkom radu, kao dalji zadatak Centra za arheološka istraživanja regiona Kraljevo, predviđeno je formiranje banke podataka dvojakog karaktera, odnosno takve koja bi sadržavala ne samo podatke koji se odnose na nepokretne nalaze pod kojima podrazumevamo sigurne i moguće arheološke lokalitete, već i datoteku koja bi obuhvatala celokupnu pokretnu spomeničku baštinu koja se čuva kako u muzejima, tako i kod privatnih kolekcionara kojih je veći broj. Pri tome nisu zaboravljeni niti nalazi koji se čuvaju u Narodnom muzeju u Beogradu, kao i u muzejima regionalnog i opštinskog karaktera van teritorije regiona, a koji su u ove ustanove dospeli, tokom vremena, po mnogim osnovama. Ovakvo formiranje banka naučnih podataka omogućila bi s vremenom da Centar

u Kraljevu postane svojevrsna centrala za naučno-istraživački rad koji tretira problematiku sa područja regiona, i to tako da naučno-istraživačkim radnicima najzad na jednom mestu bude dostupna kompletna dokumentacija kako sa publikovanih lokaliteta, tako i sa svih onih koji do sada iz bilo kojih razloga (izuzev preliminarnih izveštaja ili čak i bez toga) nikada nisu u ni približno objavljeni. Najzad, ne treba zaboraviti da ni najkompletnije publikovani lokaliteti po pravilu nikada, pa čak niti u jednoj monografiji, nisu izneli ogroman broj nalaza koji se kao materijal sekundarnog značaja još godinama knjiže u muzejsku dokumentaciju. Na ovaj način bi se čitave celine mogle staviti na raspolaganje stručnom kadru, pri čemu bi se mnogi zaključci sa novih radilišta dali znatno brže uklopiti u već postojeća saznanja. Normalno je da potreba za jednim potpuno opremljenim naučno-istraživačkim centrom diktira i bogaćenje knjižnog fonda stručne biblioteke, i to ne samo domaćom nego i inozemnom literaturom, pri čemu se mora staviti, pre svega, akcenat za obezbeđivanje periodika. Završno, kada je reč o banci podataka, mora se predvideti i uključivanje mikrofila i automatske obrade podataka, kao vidova neophodnih za dobijanje brzih informacija, pri čemu bi, kada je reč o svrsishodnom korišćenju kompjutera, uspostavljanje terminala u drugim muzejskim centrima na području regiona zaista stvorilo idealne uslove za rad.

Ovime se zadaci Centra za arheološka istraživanja regiona Kraljevo, niukoliko ne iscrpljuju. Naime, osnivajući ovu naučno-istraživačku jedinicu, Centar za arheološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu i Narodni muzej u Kraljevu predvideli su u okviru njegove aktivnosti i stalnu obuku studenata kako arheologije, tako i drugih profila, radi stvaranja nove generacije koja će moći da podnese teret naučno-istraživačkog rada u sve složenijim uslovima. Ova obuka stručnjaka proširiće se i na kadrove iz inostranstva, za koje će biti organizovani specijalni kursevi u toku semestralnih ferija, sa praktičnom i teorijskom obukom, a pregovori o tome su upravo u toku.

Sve ovo, ma koliko složeno izgledalo, samo je početak istraživačke delatnosti sa novim smernicama koje treba da omogućće dalji razvoj

arheologije kao nauke, na jednom prostranstvu koje je veće od površine SR Crne Gore, a čija prirodna bogatstva garantuju izuzetnu aktivnost ljudskih zajednica od preistorije do danas.

Treba se nadati da će novoosnovani Centar, koji formalno-pravno deluje od 1. 1. 1985. godine, ne samo pružiti opravdanje za svoje postojanje već biti i prototip za novu organizaciju naučno-istraživačke delatnosti u okviru muzeja, i to ne samo u oblasti arheologije.

ABSTRACT

Some new directives for the development of research in museums.

S. Valović

Scholarly and research work in the region of Kraljevo has so far been controlled by the interests of governmental institutions of the Republic of Serbia which are engaged in research. This leads to only a partial solution of certain problems in the region, and to unsystematic involvement of specialists from some museums in research trends and work. The Centre for Archaeological Research of the Arts Faculty in Belgrade and the National Museum in Kraljevo for this reason initiated the founding of the Centre for Archaeological Research of the Kraljevo Region. The centre was planned as a homogeneous research unit with specialist personnel from the museum in Kraljevo and the Centre for Archaeological Research of the Arts Faculty in Belgrade. The centre was founded on 1st January 1985. Besides the above activity the centre is to form an archeological data bank providing computer processed and microfilmed information for the National Museums in Čačak, Kraljevo and Kruševac, and the Local Museum in Novi Pazar.

Seminar o jevrejskoj umetnosti u Jerusalimu

Milica Mihailović

Jevrejski istorijski muzej, Beograd

Primljeno: 12. 7. 1985.

U Jerusalimu je od 20. do 23. maja 1985. godine održan Prvi međunarodni seminar o jevrejskoj umetnosti. Pored direktora i kustosa iz mnogih jevrejskih muzeja u svetu, ovom seminaru su prisustvovali i kolekcionari judaike kao i profesori i predavači koji na raznim univerzitetima i pri naučnim ustanovama

obrađuju teme vezane za judaiku. Seminar je organizovao Centar za jevrejsku umetnost i Univerzitet u Jerusalimu. Ovaj Centar se bavi prikupljanjem podataka vezanih za sve vidove jevrejske umetnosti kao što su ritualni predmeti, folklor, sinagoge i savremena umetnost. U isto vreme Centar omoguććava studentima koji su na postdiplomskim studijama da kroz rad na obradi pojedinih zbirki usavrše svoje znanje. Tako je ovaj seminar bio zanimljiv i kao ukazivanje na jedan mogući oblik rada od koga bi koristili imali i studenti, odnosno nauka, a i kolekcionari i muzeji. Kao primer uspešne saradnje na seminaru je predstavljen Katalog zbirke porodice Gros. Vilijam Gros, kolekcionar, sporazumeo se sa Centrom za jevrejsku umetnost da mu se obradi zbirka. On je finansirao taj rad. Studenti su, obrađujući zbirku, imali izvanrednu priliku za praktičan rad, a Centar je izdao katalog kao publikaciju za uzor, na koji način se ubuduće mogu obrađivati i katalogizirati predmeti judaike. Načinjen je i predlog za opštu terminologiju pri obradi jevrejskih ritualnih predmeta.

Na seminaru je podneseno oko četrdeset referata i održane su dve diskusije. Za učesnike iz Jugoslavije najzanimljivije teme bile su svakako one koje su obrađivale materijal kakav se može naći i u Jugoslaviji. Nikos Satavoulakis iz Jevrejskog muzeja u Atini govorio je o kutijama za Toru, Ilona Pataki-Brestijanski iz Mađarske govorila je o tanjirima za Seder (običaj vezan za jevrejski praznik Pesah koji se slavi kao uspomena na izlazak iz Egipta), a Šalom Sabar iz Los Angelesa govorio je o najstarijim iluminiranim ketubama (venčanim ugovorima) iz Arhiva u Veneciji. Sva predavanja su bila podeljena na sekcije: predmeti, jevrejski zanati, etnografija, privatne zbirke, ikonografija, moderna jevrejska umetnost, savremena umetnost, iluminirani rukopisi i štampa, dokumentacija i indeks jevrejske umetnosti.

Među referatima koji su izazvali zanimljivu diskusiju bio je referat o srednjovekovnim jevrejskim pečatima (o tome je govorio kolekcionar koji sakuplja takve pečate), zatim rad o iluminiranom rukopisu iz kolekcije Ročild i jedan rad o tome kako je rađeno faksimil-izdanje »Kenikot biblije«. Zanimljiva je